

Tednik

Učiteljski Tovariš.

Glasiló avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 28.

V Ljubljani, 13. malega srpana 1906.

XLVI. leto.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja vsak petek. Ako je na ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Idriji. Naročnino prejema Francišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračam. — Oglasi in poslanice stanejo za stran 30 K, pol strani 16 K, $\frac{1}{2}$ strani 10 K, $\frac{1}{4}$ strani 8 K, $\frac{1}{8}$ strani 4 K; manjši inserati po 30 h petit-vrsta. Večkratno objavlanje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Vsebina: Kako delujeta mati in učiteljica vzajemno za narodno blaginjo. — Naš denarni zavod. — Trnjeva pot do draginjske doklade. — Nekoliko opazk o učiteljskih društvih — Risanje v ljudski šoli po sedanjih zahtevah. — Iz naše organizacije. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Razgled po šolskem svetu. — Listnica uredništva. — Uradni razpisi učiteljskih služb. — Inserati.

Kako delujeta mati in učiteljica vzajemno za narodno blaginjo.*)

Mati — učiteljica! Že sami besedi imata neko posebno prednost, da mislimo ob njih nehoté na nekaj bolj vzvišenega. Pri besedi „Mati“ mislimo hkrati tudi na otroka, pri besedi „učiteljica“ istotako. Obe sta vzgojiteljici, imata torej svojo lastno važno mesto v družbi človeški, obe vplivata na ves organizem človeštva, in sreča družin, da, celih narodov je odvisna od tega, kako pojmujeta in izvršujeta odkazano jima nalogo. Oni sta v življenju narodovem to, kar sta v telesu človeškem glava in srce. Imeti morata torej razum in ljubezen do onih, ki so jima izročeni po zakonu, poznati in ljubiti morata gojence svoje. In ali nista prav za to ustvarjeni? Kje pa dobiš več ljubezni, vztrajnosti in požrtvovalnosti nego pri ženski? Mati in učiteljica sta si po gojencih svojih nekako sorodni, prva je njih telesna, druga njih dušna mati. V njunih rokah je sreča mladine, sreča narodova ali tudi nesreča njegova. Od njunega razuma, od njune prave ljubezni do gojencev, je odvisna njega propast ali njegova blaginja. Ti torej odločujeta bodočnost njegovo, sta torej up njegov. Zato je opravičen klic: Dajte nam dobrih mater, dobrih učiteljic, in narod bo veselo napredoval v vsakem oziru.

V čem pa obstoji pravzaprav blaginja narodova? V njem samem! Kakor in kakršen je narod, taka njegova blaginja. Mnogo govore in pišejo o naraščanju, napredku o kulturi posameznih narodov, posameznih držav. In ako zasledujemo vire kulture, omike, napredka, vedno in vedno ga najdemo pri vzgoji. Kaj pravijo o Danski? Mala državica — majhen narod, ali silno kulturnen in v veliki blaginji. Odkod to? Edinole od dobre vzgoje. Dobra vzgoja je poročstvo dobre bodočnosti, je zastava zlatih dni naše mladine. Narod je sam na sebi groba snov, ki ima kali za vse dobro, pa tudi za vse slabo, podoben je torej ledini, ki jo treba orati, jo skrbno trebiti in pripravljati, da dobimo rodovitno njivo, plodonosen vrt. In kdo je poklican za to važno delo? Ženska, ki je odločena že po naravi za odgojiteljico.

Vzgoja je pač najlepša, najidealnejša življenska naloga, hkrati tudi najtežavnejša, za katero je treba brezmejno ljubezni in požrtvovalnosti, pa tudi neskončne potrpežljivosti, ki bi jo

iskal pri možu zaman. Tri vogle podpira gospodinja hiši, tri vogle vzgojiteljica narodu. Ponosne smemo biti, da smo me oni steber, ki podpira tako krepko naš narod.

Prva vzgojiteljica otrokova je mati. Ta mu je dala življenje, zato mu mora preskrbeti dobro bodočnost. Negovati mora njegovo telo, razvijati mu vse dušne moči, vzgajati ga mora nele zase, ampak tudi za pošten poklic, ki dela narodu čast. To je materina pravica in dolžnost, nihče ji ne more vzeti te pravice, je tudi te dolžnosti ne more odvezati. Tako vzgojo sme otrok po naravni pravici pričakovati od matere, da, celo zahtevati jo more.

Ni pa še rečeno s tem, da je vsaka mati dobra vzgojiteljica. Po moji obsodbi je mati sama malokdaj dobra vzgojiteljica. Njena, največkrat slepa ljubezen do svojega ljubljencega, časih boj za obstanek, za vsakdanji kruh, pogostokrat tudi komoditeta bogatink, ki prepuščajo vzgojo drugim osebam, marsikaj prezre, kar bi morala iztrebiti že v zgodnji mladosti, zanemarja, kar bi morala gojiti nežno in skrbno. V prvi dobi torej, ki bi morala biti temelj vsi nadaljni vzgoji, je časih prav mnogo nedostatkov, ki bi jih morala kasneje popravljati in izpolnjevati učiteljica, kar je seveda težavno. Učiteljčina oblast in naloga pa ne segata tako daleč, da bi mogla gledé vzgoje pomoči že v tej dobi.

Pač pa se začanja njena velika naloga s šolsko dobo, torej, tedaj ko vstopi otrok v šolo. S to pa odloži mati polovico — ako ne še več — bremena na rame učiteljici. Do sedaj je delala pri vzgoji sama, a s šolsko dobo pa stopi učiteljica v ospredje. Zdaj se začne ona doba vzgoje, ki ostane človeku za življenje, ki ga vede v svet, med narod, ali v njegovo čast in njegov ponos, ali pa v njegovo sramoto in propast. Važno delo, težka naloga, velika odgovornost, a važna, vzvišena pa tudi oseba, ki ima izvršiti to nalogo. In kdo je bolj pripraven zanjo nego ženska? — Poklic učiteljčin še torej ni rešen, ako gleda ta samo na to, da dožene predpisani smoter, poklic njen ima še drug namen — vzgajati. Didaktika in pedagogika morata vzporedno delovati in morda slednja še bolj nego prva. Saj si pa učiteljica napravlja z dobro vzgojo tudi najboljšo podlago za uspešno učenje. Dobri otroci se namreč tudi radi učé in so poslušni na vsak migljaj učiteljčin. Kar je pa za življenje največjega pomena, dobro vzgojeni otroci se bodo učili sami še tedaj, ko izostanejo iz šole; moralno zanemarjeni pa pozabijo v kratkem še to, kar so bili pridobili v šoli.

*) Na ta članek opozarjamo zlasti gospice kolegince.

Uredn.

Marsikaj je grešila mati pri prvi vzgoji. marsikaj zamudila, zanemarila iz katerihkoli vzrokov že, in zdaj je na vrsti učiteljica, da popravlja, nadomešča in izpopolnjuje, kar je pomanjkljivega. To je tem težavneje, ker mati — morda nehoté in nevedé — podira in izriva z napačnimi nazori, kar bi ustvarila rada učiteljica. In tako je njeno delo brezuspešno, zaman njen trud!

Treba je torej pred vsem, pridobiti mater na svojo stran. To se ji kaj lahko posreči, saj ima po otrokih posredno pristop v razne družine, po njih samih pa tudi najboljše pripomočke, pridobiti si z njimi mater. Z ničemer si srea matere ne pridobimo prej kakor po učencih. Ako ljubi otrok učiteljico, tedaj jo sluša, stori vse, kar mu veli. Prilicno, pred šolo ali med odmorom, naj učiteljica izprašuje po domu, po materi, kaj dela, jeli zdrava itd.

Otrok — seveda — pove to materi z največjim veseljem. Učiteljčina ljubezen do njenega otroka in pa njena prijaznost pa silno laska materi in kmalu bo iskala dotike z njo. Izpočetka jo bo povpraševala, kako se uči njen otrok, je li poslušen, miren; drugič jo bo že povprašala po kakem nasvetu. Seveda se govori izpočetka le o otrokih, a potem pride na vrsto tudi vzgoja in počasi drugo za drugim; in tako so nazori učiteljčini kmalu nazori matere. Mati začne izpraševati, kako je pomagati temu ali onemu nedostatku, kake knjige naj kupi hčeri in slednjič začne s kritičnim očesom pregledovati celo zvezke in delo svojega otroka, za katero se prej morda še zmenila ni. Prijazna beseda iz ust modre učiteljice vpliva tako na mater, da si jo pridobi za vedno ob stran. Pošiljala bo otroke pridno in vestno v šolo, in oni krivi predsodki in mržnja, ki jih je imela marsikatera mati do šole, bodo izginili mahoma. Med učiteljico in materjo naj se torej razvije ono zaupljivo razmerje, ki je pri vzgoji edini pogoj uspešnega delovanja. Vestna in skrbna učiteljica si šteje celo v dolžnost, da ostane v zvezi z materjo, nele kot znanka, ampak tudi kot njena dobra svetovalka, kot njena prijateljica. Mislim, da pač ni nobena nečast, ako štejemo med svoje prijateljice tudi preproste kmečke matere, jih časih povabimo, da zvmemo, kako so otroci doma, ali imajo primerno hrano, snažno stanovanje, ali se vedejo po našem naročilu? In vsaka mati, saj bi si štela nekako v čast, da sme k učiteljici, se bo rada odzvala povabilu. Ako si s prijaznim občevanjem pridobimo mater, njeno spoštovanje in naklonjenost, potem smo si lahko vsvesti, da sigurno dosežemo najboljši uspeh, da nam trud donese najboljši sad, ki nam ne bo samo v veselje, ampak tudi v najlepše plačilo. Saj je skoro izključeno, da bi ne bilo uspeha pri vzgoji, kjer delujeta mati in učiteljica vzajemno roko v roki, kjer si pomagata in svetujeta prijateljski. — Poglejmo časih tudi v to ali ono hišo, saj ni treba tako, da bi mislila mati, da jo hočemo nadzorovati pri njenem delu. Ne! To bi jo žalilo! Oglasimo se s tem ali z onim izgovorom, povprašajmo po tem in onem, ali je zdrava, ali so čvrsti tudi otroci, so li poslušni, jo ubogajo? Svetujemo ji prijazno, kaj naj naredi z otrokom, kako naj ga kaznuje, ako jo morda ne sluša na migljaj, ali ji pohaja rad po vasi. Lahko ji tudi svetujemo, s katerimi otroki sme občevati njen otrok, s katerimi ne; saj poznamo učiteljice najbolj otroke.

Veruj, draga koleginja, kmetiška žena te bo jela spoštovati, čislati, saj bo znala ceniti tvoj trud in požrtvovalnost tvojo. In baš s svojim spoštovanjem ti pridobi preprosta žena ono častno mesto v javnosti, ki ga po poklicu in omiki tudi zaslužiš. — Spoštovale te bodo vse, tudi one matere, s katerimi še nisi prišla v dotiko, ker nimajo še za šolo godnih otrok. Tudi te se bodo po zgledu drugih jele obračati zaupljivo do tebe, katerim potem lahko nasvetuješ marsikatero dobro in pametno, in tako prideš v zvezo z domačo vzgojo neposredno, kar ti bo prinašalo

pri šolski vzgoji mnogo sadu. Ako je temelj močan, zidaš nanj brezskrbno.

Dobro, pametno in potrebno je, zlasti v današnji dobi, da ostane učiteljica v zvezi z materjo tudi še tedaj, ko izstopi otrok iz šole, zlasti je to potrebno za deklice, ki jih naj vodi učiteljica do nadaljne naobrazbe. Moška mladina najde takoj, ko izstopi iz šole nove učitelje, ki jih vodijo do zaželene naobrazbe v raznih strokah in rokodelstvih. Kaj pa ženska mladina? Ali naj bo prepuščena le onim, ki se ji pridružujejo za zabavo? Mati sama si v tem slučaju pogostokrat ne zna pomagati, ne more ji dati poštenega razvedrila.

Učiteljica, glej, tukaj se ti nudi zopet prilika, priskočiti materi na pomoč, tu stopiš lahko javno na socialno polje in nadaljuješ, kar si začela v šolski sobi. Srea tvojih bivših učenek so ti vedno odprta. Tebe bodo slušale, ker te poznajo že iz šole, ker so te vajene slušati. Če so ti bile pokorne v šoli, ostanejo ti odslej vsaj vdane. Če so videle v tebi doslej učiteljico, te bodo spoštovale odslej tudi kot svojo prijateljico. In tako kakor ti, jih ne more nihče voditi, saj vidiš v njihovo srce, poznaš njih slabosti in veš vedno pravo besedo, da jih odvrneš pravočasno od slabega. O, zares, dobre učiteljice morejo močno uplivati tudi izven šole na javno izobrazbo, na ravnanje staršev, na nazore matere in na življenje samostojnih deklet.

Seveda pa stane vse to tudi časa, truda in mnogo požrtvovalnosti, brez katere ne doženemo itak ničesar. Časa nimamo — vsaj na kmetih ne — pripravnega, razen v nedeljo popoldne. Žrtvujmo torej nedeljo popoldne, saj je ravno to oni čas, ki ga izrablja mladina edinole v zabavo in razvedrilo. Kdo pa ji poskrbi bolj poštene in primerne zabave kot učiteljica? Povabi dekleta v šolo — dobro je, da pridejo tudi matere — prineso naj s seboj ročna dela. Učiteljica jim kaži dela, medtem pa izprašuj po domu, po domačih opravilih tekom tedna, po živini, perutnini, itd., po vsem torej, kar je v domači hiši. Med izpraševanjem daš lahko marsikatero zlato jedro gledé gospodinjstva. S čitanjem primernih spisov, s petjem, z deklamacijami si razvedrimo nedeljske sestanke.

Nič posebnega, nič nemogočega bi ne bili taki sestanki. Ali vendar bi obvarovale naše mladenke marsikatero slabe družbe, materam ohranili dobre, poštene hčere, narodu pa vzgajale vrle, pridne, zavedne gospodinje.

Z delom v javnosti pa pridobimo tudi sebi ono mesto, ki ga s svojo omiko tudi zaslužiš. S socialnim delom šele si priborimo tisti ugled in tisto spoštovanje, ki ga kot narodove vzgojiteljice do sedaj — žal — pogrešamo. V naših manjših mestih in trgih, kjer so časih skoro smešno malenkostne razmere med takozvano „inteligenco“, ima pogostokrat trgovčeva ali uradnikova soproga več ugleda, več spoštovanja, kakor učiteljica, zlasti ako ni prikupljive zunanosti. Marsikatera „milostljiva“ ki je bila morda svoje dni šivilja ali natakariča prezira in zaničuje učiteljico, jo pomiluje, češ: revica, ki se mora ukvarjati z otroki kakor kaka dekla (!) in misli, da se mora učiteljica šteti celo v čast, ako jo časih nagovori milostno. In zakaj ta puhla, neumna ošabnost? Ker ima — moža — Me pa smo učiteljice, imamo naobrazbo, ki nam je nihče ne more vzeti, lahko stopimo torej tudi brez moža v javnost. —

Tovarišice na delo torej, priborimo si same ugled med narodom, ne strašimo se truda in časih morda celo kake pikre besede in ne izgovarjajmo se, da je nemogoče, ker imamo že itak v šoli mnogo dela in truda!

Jerica Zemljanova.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonošno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

— registrovana zadruga z omejenim jamstvom. —

Promet do konca rženega cveta 1906 K 151.440.07.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštinih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Trnjeva pot do draginjske doklade!

Bilo je leta Gospodovega 1905, ko se je po daljšem pre-stanku sešel deželni zbor vojvodine Kranjske. Upravičeno se je nadejalo učiteljstvo, da slednjič tudi pred njegova vrata posije solnce, da mu stanu primerno regulirajo plače. Kakor pa je še v živem spominu, je šel ta up po vodi osobito mlajšemu, sam-skemu učiteljskemu osebju. Prijatelji našega dobrega ljudstva so sklenili v svoji uprav genljivi ljubezni do učiteljstva, naj se pripoznajo draginjske doklade le oženjencem in onim obudovelim, ki jih je nebo oblagodarilo z otroki. Sameci so itak splendidno (!) plačani, osobito oni, ki jim je iz mesečnih 66 K poleg ostalih potrebščin plačevati še tudi stanovanje!

Da bi se pa med one, katerim je bila namenjena draginjska doklada, ne vtihotal morda kak neopravičenec, je šel takoj sv. Birokracij na delo! Kako pa se je vršilo to delo — evo malega komentara!

V gorskem zakotju službuje učitelj — vdovec, katerega sin je v srednji šoli, hčerka pa mu oskrbuje gospodinjstvo. Meseca decembra pr. l. dobi ta pozabljeni samotar dopis okr. šol. sveta s pozivom, naj opiše svoje družinske razmere, osobito naj natančno naznani, koliko ima preskrbljenih in nepreskrbljenih otrok. Dasiravno se je temu pozivu točno in nemudoma odzval, je dobil enak dopis zopet meseca januarja t. l. Odgovoril je isto kot prvič s pripomnjo, da se čudi, kam je pač izginil njegov prvi tozadrevni dopis. Kdor pa meni, da je dvakratna informacija zadostovala, se jako moti. Nekaj dni potem pokaže župan dotičnega kraja učitelju dopis okr. šol. sveta, v katerem se mu naroča, naj se izjavi, je-li se more učiteljeva hčerka sama vzdržavati!

Sedaj pa si oglejmo to skrbljivost pristojnih šolskih oblasti malo natančneje! Ker je bilo določeno, da se izplača draginjska doklada vsakemu, kdor ima preskrbljevati tudi samo enega zakonskega otroka, in je dotičnik to natančno dokazal, nastane pač vprašanje, kaj ima pri tem opraviti hčerka, ki očetu gospodinjji in je-li morda ta že preskrbljena!

Da je župan pokazal učitelju omenjeni dopis, zahvaliti se ima ta slučaju, da je nekaj časa oskrboval občinsko tajništvo. Kaj pa bi se bilo zgodilo ondi, kjer načeluje župan — analfabet, kakršnih imamo še tudi nekaj na Kranjskem?! Ta bi se bil seveda posvetoval z „gospodom“, od-govor naj si predstavlja vsak sam.

Takim faktorjem je torej izročena danes usoda kranjskega učiteljstva; preostane samo še to, da se morda naroči orož-

ništvo, naj vestno poroča, s kom ta ali oni učitelj občuje, in če si morda ne privošči kozarca vina po trudapolnem delu. Pri naših sedanjih razmerah tudi to ni nemogoče!

Sv. Birokracij — ne prosi za nas!

Nekoliko opazk o učiteljskih društvih.

Dopis » Stajerskega

Opazujemo pogostoma, da ni za učiteljska društva, oziroma zborovanja pravega navdušenja in zanimivanja. Društveni pred-sednik je večkrat že zadovoljen, ako more konstatirati sklepčnost zborovanja, ker zahtevajo pravila določeno, najmanjše število udeležnikov. Kaj je temu vzrok? Slišali in čitali smo že mno-gokrat o tem. Nekateri učitelji in še bolj učiteljice so premlačni, se ne zavedajo stanovske časti, rajši pohajajo po mestu med tem časom, ko se vrši zborovanje. To je vredno graje! Marsikateri se ne udeležuje zborovanj zaradi oddaljenosti in velikih stroškov; tega opravičuje slabo gmotno stanje. — Večkrat vlada med učiteljstvom večrazrednic nesporazumljenje in celo sovraštvo: gre ta ali uni k zborovanju, ne gre pa zaradi tega drugi. Sploh je žalostno, da se nahajajo šole, na katerih deluje po pet, šest in še več učiteljskih oseb, ki bi že lahko imele med sabo majhno društvo ali vsaj družbo, a žive v neprijateljstvu in neslogi. Videl sem v nekem večjem kraju učitelje in učiteljice, imajoče hrano v gostilnici, sedeti pri posameznih mizah. Občinstvo to opazuje in kritikuje, češ, da pač ni lepo, ako že domače učiteljstvo ne živi med sabo v prijateljstvu, ampak v sovraštvo. O tem se razgovarja vpriči otrok. Ako pa otroci vedo, da učitelji živijo, v neslogi, ne bodo imeli ti (učitelji) v šoli uspeha pri pouku o slogi in miroljubju.

Kdo pa je kriv nesloge? Kriv je lahko prestrog, preosoren nadučitelj, krivi pa so tudi njemu podrejeni učitelji in učiteljice, ki se upirajo brez tehtnega vzroka raznim naredbam in ukrepom šolskega vodje. Nemir vlada pogostoma na šolah, kjer je več oženjenih učiteljev, in vzrok so največkrat ženske. Nadučitelj morda ne privošči učitelju kakega kotička kleti, podstrešja ali male gredice na vrtu za zelenjad, kar učitelj zahteva, dasi brez pravice. Ne bodimo vendar zavidljivi, privoščimo kaj eden drugemu ter si olajšujmo življenje! Učitelj naj ne zahteva, česar mu ne gre, ampak naj prosi, a nadučitelj naj ustreže dobrohotno svojemu tovarišu. Ne grenimo si sami življenja, za to imamo drugih faktorjev dovolj.

Preveč sem se oddalil od učiteljskih društev, o katerih sem izpočetka govoril, a zdele so se mi te opomnje zaradi tega umestne, ker se učiteljstvo iste šole, živeč v miroljubju in pri-jateljstvu, ložje udeležuje skupno društvenih zborovanj nego posameznik, in sicer zaradi nižje voznine. Pri učiteljskih društvih pa je tudi opazovati nesporazumljivost med starejšimi in mla-dimi člani. Nekateri starejši — posebno nadučitelji — hočejo kazati svojo oblast napram mlajšim preosorno, in to jim odtuji srca teh. Zopet pa se mlad učitelj rad ponaša s svojo učenostjo ter se starejšim nekako pomilovalno posmehuje. Ošabnosti se je varovati! Spoštujmo se medsebojno! Slabosti tovariša prikrivajmo, obrnimo se od njih prizanesljivo v stran! Ne bodimo pa tudi preobčutljivi! Nekateri se ne udeleži zborovanja, ako je pred-sednik ali predavatelj njegov nasprotnik ali ker se ne vjema z njegovo metodo. Pomisliti je treba, da gre za stvar, a ne za osebo. Poznam tovariša ki je izstopil iz učit. društva zaradi tega, ker se večina zborovalcev ni strinjala z njegovo novo metodo v

lepopisju. To so pač otročje malenkosti! Posamezni društveniki zopet pravijo, da bi šli k zborovanju, ako bi bilo kako važno, zanimivo predavanje, a ne pomislijo kako težko je oskrbeti predsedniku dobrih predavateljev. Ako ni predavanja, naj nam zadostuje razgovorjanje o stanovskih zadevah, saj jih je obilo. — H koncu moram še omeniti vedenje nekaterih društvenikov in društvenic pri zborovanju. Kakor moramo zahtevati v šoli disciplino, brez katere sploh ni mogoče doseči uspehov, tako mora biti tudi disciplina pri zborovanju. Med predavanjem govoriti, se smejeti ter celo burke uganjati ni dostojno! To je nečastno vedenje napram predsedniku, oziroma predavatelju in mirno poslušajočim društvenikom. — Kličem vam pa, dragi tovariši in tovarišice: Proč z nespornostjo! Sporazumimo se, pozabimo in odpuščajmo razžaljenje, oklenimo se drug drugega, spoštujmo se medsebojno, zakaj s tem pokažemo, da spoštujemo sami sebe — svoj stan.

Risanje v ljudski šoli po sedanjih zahtevah.

Spisal Fr. Suher.

(Dalje.)

Često se misli, da so otrokove predstave jasne, a da se ne zna izražati, ne ustno, še manj pa grafično. Ne pravimo, da bi bili ti nazori brez podlage, vendar pa le malokdaj ustrezajo pravemu dejstvu. Albert Heim trdi nasprotno: „Risanje po spominu je samo preizkušnja našega opazovanja“. — „Dokler predmeta ne znamo pravilno risati, dotlej ga ne poznamo popolnoma. In kdor pravi: Že vem, kakšna je reč, samo risati je ne znam, sam sebe vara. Če bi bila oblika jasna pred njegovim duhom, bi jo znal tudi risati.“ — S tem pa ni rečeno, da moramo zahtevati od otrok po spominu ali naravi risbe, ki jih morejo ustvarjati samo umetniki ali posebno izurjeni risarji. Nasprotno, tu gre le za predstave ne za tehniško dovršenost — in v tem oziru grešimo, kadar sodimo otroške risbe. Ako otrok izraža prva gibanja dušnih sil z jezičkom, blebetaje svoj la-la, mu nihče ne reče: „Tiho bodi, saj ne znaš govoriti!“ — ampak veselimo se in z zanimanjem poslušamo vsak glas, in mati s trepetajočim srcem spremlja vsak izraz, ki je prvi jezik detetov — Ako pa pride s prvimi izvodi svojega umetniškega nagona, mu rečemo: Beži, pusti me s svojimi čeka-rijami!

Ker že govorimo, kako je soditi risbe — bodisi po spominu ali po naravi — naj navedem, kar piše Karl Walter na strani 33 svoje knjige: „Das, was wir alle, vom Lehrer an der einfachsten Dorfschule bis hinauf zur inspizierenden Stelle zunächst lernen müssen, ist eine grundsätzlichen andere Beurteilung der Zeichnungen. Es wird das die wichtigste aber auch schwerste Aufgabe für uns sein.“ (Böchlin: Und mag ein Ding noch so ungeschickt und vezeichnet sein, ich will in jedem Striche den Willen sehen; das ist alles, Korrektheit nichts.)

Risanje na pamet je torej gojiti na vseh stopnjah ljudske šole; a oblika mu je seveda na raznih stopnjah različna.

Prvo risanje po spominu na nižji stopnji, kjer riše otrok, ne da bi prej obravnavali predmeta, ampak tako, kakor si ga je zapomnil, ko ga je večkrat takorekoč mimogrede videl, imenujemo posnemajoče risanje po nezvestnem naziranju. To risanje je glede tehnike šematično ali pa manj ali bolj natančno.

Druga višja stopnja risanja na pamet je posnemajoče risanje po predmetu, ki smo ga prej obravnavali. — Opozorili smo na

bistvene dele in na to, kar se nam je zdelo za to stopnjo pripravnega, da se more risati. To je risanje po svestnem naziranju, ki je zopet glede tehnike lahko manj ali bolj natančno in se v tem prilagodi učenčevi individualnosti — Na prihodnji stopnji ne poda risar samo verne slike opazovanega predmeta, ampak ga po svoji fantaziji namenoma ali malo ali pa temeljito predrugači ali ga postavi med nove oblike ter mu naloži tu posebne funkcije. To risanje je prosto obrazno (produktivno) in je po svojem namenu kombinirajoče, okrasujoče in kompozicijsko.

Kombinirajoče risanje podpiramo v ljudski šoli z izrezanimi oblikami barvanega papirja, da dobimo posamične lahko premične elemente. List n. pr. večkrat izrežemo in ga postavimo v simetrične in ritmične like, da tvorijo ti listi skupno nove podobe. Seveda nam ni mogoče posnemati listov v vseh malenkostih, ampak primorani smo, da ga nehote stiliziramo. Kombinacija ni, da bi morala imeti poseben drug namen, kakor da zbujajo otroško fantazijo.

Okrasujoče risanje ima svoj poseben namen. Določeno je, da z njim krasimo predmete iz vsakdanjega življenja, ki nam naj bodo okrašeni lepši, ljubši pa tudi ročnejši. — Oblika in tehnika ornamenta je odvisna vsakokrat od predmeta, ki ga krasimo. Kdor hoče torej ornamentirati, mora znati tehniko in material dotičnih predmetov. Zato je ornamentiranje v pravem smislu besede le predmet, ki je mogoč v strokovno obrtnih šolah, kjer je mogoče spoznavati material v delavnici dotičnega rokodelca — Ornamentiranje brez določenega namena pa nima smisla.

Kompozicijsko risanje stoji na višku umetniškega delovanja. Kdor komponira, ima v spominu predmet, ki ga hoče izraziti uvažuje namen, ki ga hoče doseči in razpostavlja predmete v prostor, ki mu je dan tako, da bi z njimi dosegel največji učinek. Snov je risarju torej znana, misel mu je dana, a način, kako jo naj izrazi, je njegova stvar. V naših šolah je temu umetniškemu delovanju najbližje, takorekoč prvi korak, ilustriranje. Ilustriranje pojasnjuje situacije v zgodbah in pojmovanje vseh malenkosti, ki jih je mogoče grafično jasno izražati. (V umetnji: zgodovinsko slikarstvo.) Najprosteje pa deluje fantazija, ko si umetnost ustvarja sama svoje pojme, znake, predpodobe in alegorije. To je polje, kjer deluje izključno le umetniška sila, krepka osebnost s svojo determinujočo fantazijo.

Šematično risanje je predmet nižje stopnje, risanje po svestnem naziranju gojimo na vseh stopnjah; istotako kombiniranje in ilustriranje.

Risanje na pamet.

A) ponavljajoče (reproduktivno)		B) tvorjajoče [preobrazujoče] (produktivno)	
po nezvestnem naziranju	po svestnem naziranju	a) brez ozira na snov [kombinirajoče] (spodnja in srednja stopnja)	b) z oziranjem na snov [okrasujoče] (strokovne šole)
šematiško	šematiško	b) z oziranjem na snov [okrasujoče] (strokovne šole)	c) zgodovinsko [ilustriranje] (na vseh stopnjah)
na vsaji stopnji	na vsaji stopnji		
na vsaji stopnji	na vsaji stopnji		

Risanje na pamet igra v novodobnem risarskem pouku prvo ulogo, zakaj temelj je vsi metodi.

Prehod od risanja na pamet do risanja po predmetih je prav previden in izvršiti se mora polagoma na srednji stopnji ljudske šole. Ni nam mogoče podati učne slike, ampak samo